

A gazdasági fejlődés fő irányai

Új műszaki könyvkiadványok

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ szerkesztésében új kiadványsorozat indult meg: *A műszaki és gazdasági fejlődés fő irányai* címmel, amelynek egyes kötetei az e tárgy körbe vágó külföldi szakirodalmi művek egyenkénti, vagy adott esetben összevont ismertetésével a gazdasági és műszaki vezetők részére áttekinthető tájékoztatást kívánnak adni a világ különböző országaiban és övezeteiben elért műszaki és gazdasági fejlődés helyzetéről és tendenciáiról.

Ebben az információsorozatban olyan szakirodalmi művek ismertetésével találkozunk az olvasó, amelyek valamely ország, illetve nagyobb gazdasági alakulat fejlődésével foglalkoznak, vagy pedig olyan művekkel, amelyek valamely iparág, vagy szűkebb szakterület fejlődését mutatják be.

A sorozatnak már megjelent az első kötete *Európa szükségletei és erőforrásai* (Europe's needs and resources) címmel. A szerzők, De-whurst, Coppock és Yates könyve széleskörű érdeklődést keltett, s a mű hat válogatott fejezetét bő ismeretében mutatja be az új kiadvány. Az anyag értékes támpontokat nyújt a felső és vállalati vezetők részére a megfelelő következtetések levonásához, munkájuk jobb ellátásához.

Hamarosan napvilágot lát a sorozat második kötete is, amely az Amerikai műszaki és gazdasági fejlődésével foglalkozó egyik alapvető munka. Landsberg, Fischman és Fischer művének, az Amerika jövőjének erőforrásai című könyv nyolc válogatott fejezetét bő ismeretében (200 oldalon) kívánja az érdeklődők rendelkezésére bocsátani.

Játék vagy segédeszköz?

Felélénkült viták — A tanár nem helyettesíthető — Vállalni kell a kísérletezést

Félünk, idegenkedünk tőle, vagy csak legyintünk: játékok. Egy órára való szórakoztató időtöltés a gombokkal, kapcsolókkal, persze gondosan melléadagolt figyelemmel, koncentrációval. Nos, csupán ennyi lenne a „póttanár” az iskolákban újra felélénkült viták tárgya? Vagy egyáltalán milyen segítséget nyújthatnak az iskolában az oktatógépek és a gépek — mert hiszen a szorosan vett oktatógépek kivétel a régebben használatos gépek játszanak nagyobb szerepet a tanításban: a magnetofon, a nyelvtanulásban használatos audio-vizuális eszközök, sőt a tv, rádió „bevetése” is „gépesítette” a tanítást.

Azt talán nem is kell hangsúlyozni: a tanár nem helyettesíthető. Az élő beszéd szuggesztivitása, a tanár egyénisége, pedagógiai módszere, az óra menetének első pillanattól felépített meghatározott rendszere nem programozható a gépekben; nem helyettesíthetik a pedagógust. Az óra menetének egyetlen, persze fontos metodikai részének műveletét vehetik át: a számonkérést, az ismeretek elmélyítését. Nos, ez tekintetben az oktatógép versenyképes. Az óránként 2-3 felolvasott 15-20, sőt az egész osztály figyelmét, tudását lemerít. Persze a gép csak meghatározott óratípusban és bizonyos tantárgyaknál alkalmazható sikerrel. A „választó” módszer, amely szerint több helyes válasz közül kell „eltalálni”, vagyis választani az egyetlen helyes feleletet — csupán számok, s rövidítésként meghatározott területén alkalmas. Az megint vitatott, hogy didaktikailag helyes-e rossz válaszokat a gyerekek szemé elé engedni? Számtanból, kémiából, fizikából esetleg elvégezhető művelet sorok, s elképzelhető, hogy a végeredmény rögzítő számokhoz nem minden esetben mechanikus munkával jutnak a diákok. De már itt is adódhat olyasfajta mérlegelés, hogy egy kis, jelentéktelen hiba elrontja az egész műveletet, s ugyanolyan negatív eredményt okoz a gép regisztrálásánál, mintha alapvető dolgokban lenne járatlan a diák. A gondolati összefüggés követése, más, az élőszó erőnyeit, például a beszédkészség fejlesztését követni a többi tárgyaknál — történelemben, irodalomban, biológiában pedig még sokkal nehezebb.

Szegeden eddig mindössze három példa áll az oktatógépekért vetélkedő és a gépeket ellenőrző érdeklődők előtt. A Tömörkény gimnázium oktatógépe, a Magnofigyelemmel, koncentrációval, Nos, csupán ennyi lenne a „póttanár” az iskolákban újra felélénkült viták tárgya? Vagy egyáltalán milyen segítséget nyújthatnak az iskolában az oktatógépek és a gépek — mert hiszen a szorosan vett oktatógépek kivétel a régebben használatos gépek játszanak nagyobb szerepet a tanításban: a magnetofon, a nyelvtanulásban használatos audio-vizuális eszközök, sőt a tv, rádió „bevetése” is „gépesítette” a tanítást.

Azt talán nem is kell hangsúlyozni: a tanár nem helyettesíthető. Az élő beszéd szuggesztivitása, a tanár egyénisége, pedagógiai módszere, az óra menetének első pillanattól felépített meghatározott rendszere nem programozható a gépekben; nem helyettesíthetik a pedagógust. Az óra menetének egyetlen, persze fontos metodikai részének műveletét vehetik át: a számonkérést, az ismeretek elmélyítését. Nos, ez tekintetben az oktatógép versenyképes. Az óránként 2-3 felolvasott 15-20, sőt az egész osztály figyelmét, tudását lemerít. Persze a gép csak meghatározott óratípusban és bizonyos tantárgyaknál alkalmazható sikerrel. A „választó” módszer, amely szerint több helyes válasz közül kell „eltalálni”, vagyis választani az egyetlen helyes feleletet — csupán számok, s rövidítésként meghatározott területén alkalmas. Az megint vitatott, hogy didaktikailag helyes-e rossz válaszokat a gyerekek szemé elé engedni? Számtanból, kémiából, fizikából esetleg elvégezhető művelet sorok, s elképzelhető, hogy a végeredmény rögzítő számokhoz nem minden esetben mechanikus munkával jutnak a diákok. De már itt is adódhat olyasfajta mérlegelés, hogy egy kis, jelentéktelen hiba elrontja az egész műveletet, s ugyanolyan negatív eredményt okoz a gép regisztrálásánál, mintha alapvető dolgokban lenne járatlan a diák. A gondolati összefüggés követése, más, az élőszó erőnyeit, például a beszédkészség fejlesztését követni a többi tárgyaknál — történelemben, irodalomban, biológiában pedig még sokkal nehezebb.

fontos gépi segédeszközök: a magnetofon, a vetítők, hallgatók, melyeknek rendszere teremtette meg például az audio-vizuális oktatást, amelyet a nyelvtanításban — Szegeden két helyen is — sikerrel kamatoztatnak. Itt a nyelvtanulási gyorsabbá, tökéletesebbé tétele, oktatógépekkel, a lexikális tudás alapos biztosítása és a várható fejlődés reménye miatt az oktatás mechanizmusa nemcsak eltűri, hanem majd mindenütt meg is követeli az órákon a lámpákkal és kapcsolókkal felszerelt — nem csodagépek —, hanem okos segédeszközök használatát.

Jakab Ágnes

Tudományos ülés Jancsó Miklós emlékére

A Magyar Farmakológiai Társaság pénteken a Magyar Tudományos Akadémián tudományos ülést szentelt Jancsó Miklós akadémikus, világszerte elismert nagy farmakológusunk emlékének.

Jancsó Miklós (1903—1966) a szegedi egyetem gyógyszer-tanintézetének kemo-terápiás osztályán egymás után érte el nagy jelentőségű eredményeit, amelyek egy részét a háború alatt, a hitleri korszakban már nem publikálta. A felszabadulás után hisztamin-kutatásai, kemoterápiás eredményeivel együtt meghozták számára az első Kossuth-díjat, másodikban pedig különböző anyagoknak a sejtekben való tárolására vonatkozó munkájáért jutalmazták ezzel a kitüntetéssel.

A tudomány asszonya

Száz éve született Maria Sklodowska-Curie

A tudományos világ, kiváltképp Lengyelország idén ünnepli a tudomány legnagyobb asszonyának, Maria Sklodowska-Curie-nek születése 100. évfordulóját. Ez alkalommal a Lengyel Tudományos Akadémia — Nobel-díjas tudósok részvételével — nagyszabású tudományos szimpóziumot rendezett.

Maria Sklodowska, aki a szülői házból hozta magával a természettudományok iránti szeretet, 1867. november 7-én született Varsóban. Apja amolyan kisnemesi családból származott, akiket tönkretett Lengyelország balsorsa. Am a szülő példáját követve, Maria a pétervári egyetemen tanult, majd visszament „népét tanítani” Varsóba. Már középiskolai tanulmányai során kitűnt szorgalmával, a tudományokban éleslátású felkészültségével. A varsói egyetem szabályzata szerint nő nem tanulhatott tovább felsőfokon, így csak hosszú és sokszor fáradtságos útkeresés után jut el Párizsba, ahol a Sorbonne természettudományi karának hallgatója. Beszélő hivatásszeretettel hajtvazsinte minden idejét a tanulásnak szenteli, csak néha keresi fel Párizsban élő nővérét, sógorát. Nehéz, magános évek után találkozik az a férjével, aki szakmai elhivatottságában is kiűzöttársas lesz. Férje, Pierre Curie egyben hivatali főnöke is; tapasztalt, képzett fizikus. A két ember boldogsága — a családi életen túlmenően — nagyszerű tudományos eredményekre vezetett; igen mostoha adottságok ellenére elszánt, kitartó erővel dolgozva felfedezték a természetes radioaktivitást. Varráslatos elemmel gazdagították a tudományt. A rádium tulajdonságainak megismerésével megdőldött a Becquerel laboratóriumában addig érthetetlen jelenség, Madame Curie azt is tudta, hogy felfedezésük egy szörnyű betegség, a rák gyógyítására is alkalmas. Természetesen a rádium felfedezése nem máról holnapra történt, négy éven át dolgoztak egy elhanyagolt hangárban, a legmótosabb körülmények között. A rádium tisztá állapotban a konyhasóhoz hasonló fénytelen fehér por. Sugárzása kétféle erősebb az urániuménál. Kisugárzása folytán, szigorú törvényszerűségek alapján bomlik.

A sok munka meghozta az eredményt, a világ egyre inkább elismerte kiváltságukat. A hazaiak, a svájciak; bőkezűen az angolok. A legnagyobb elismerés 1903-ban érte őket; hárman — megosztva Henri Becquerellel — megkapták a fizikai Nobel-díjat. Madame Curie volt az első asszony, aki a természettudományok területén ilyen dicsőséget vívott ki magának: 1935-ig ő volt az egyetlen Nobel-díjas nő tudós a világon.

Nem sokkal a világraszóló dicsőség után Madame Curiere nagy gyász szakadt: 1906-ban elvesztette élet- és tudóstársát, Pierre Curie-t, akit az egyik Szajna-hídon lovas teherkocsi gázolt halálra. Maria egyedül maradt hajtáhatatlan tudományomjával — két leányával és idős apjával. Ismét vállaltnia kellett a nehéz, dolgozó éveket. Fájdalmak gyötörték, de a megkezdett munkát nagyszerűen fejlesztette tovább. Nem volt hiábavaló, mert 1911-ben a stockholmi Tudományos Akadémia, hogy elismerje azt a ragyogó munkásságot, amit férje halála óta kifejtett, Madame Curie-nek ítélte a kémiai Nobel-díjat. Sem azelőtt, sem azóta nem történt meg, hogy kétszer ítéljék valakinek a tudományos Nobel-díjat.

A tudomány asszonya a tudomány áldozata lett. Felfedezése, a természetes radioaktivitás ölte meg: 1934. július 4-én halt meg veszes vérszegénységben.

Nem érthette meg leánya tudományos megbecsülését. Frédéric Joliot-Curie és Irene Joliot-Curie 1935-ben kapták meg a fizikai Nobel-díjat a mesterséges radioaktivitásért.

Madame Curie, amikor hivatását elvégezte, fáradtan halt meg. Puritánságában a gazdagságot mindig megvetette, a kitüntéseket érzéketlenül fogadta. A becsületrendet, miként férje, ő sem fogadta el. A nagy tudós asszonyt talán Einstein jellemezte legtalálósabban: „Madame Curie az egyetlen az összes híres emberek között, akit a hírnév nem rontott el.”

Alkotó tevékenysége olyan korszakot nyitott meg az emberiség történetében, amelynek féltő, de ugyanakkor büszke tanúi is vagyunk.

Dr. Bátyai Jenő

Tizenöt perc este hat előtt félig lehúzott roló retenti vissza a gyanútlan vásárlót az üzlet ajtajában. S ha nyitva is van a bejárat, nincs kenyér, vagy tej, amiből pedig annyit kaphat az üzlet, amennyire csak szüksége van. Másutt nem szolgál fel egy pohár sört, amit általában mindenki képes 2-3 perc alatt lehúzni, ha nagyon igyekszik. Záróra előtt negyedélorával előbb buzgón takarítani kezdenek. s a vendégek kapkodva tömik magukba talajtaikat, s közben fizetnek is.

Záróra

Miért fordul mindez még mindig elő? Igaz, hogy sietős korban élünk, de a munkaidő, az munkaidő. Végig kell dolgozni, méghozzá egyforma intenzitással. S a munkaidőről eszébe jut az embernek az idő, s a közmondás: az idő pénz. Ennek képletes értelmét többféleképpen is magyarázhatja, aki hajlamos „bölcsekedésre”, de most maradjunk csak annál a jelentésénél, amely közönséges ugyan, mégis a szavak mögött rejtezik bizonyos idő alatt

pénzt lehet keresni. A záróra előtti negyedóra is ilyen idő, s azok az üzletek, vendéglők, melyekben az éppen akkor érkező vendégeket egyszerűen nem szolgálják ki, még ezzel sem törődnek. Talán furcsa innen megközelíteni ezt a bosszontó tényt, de kötelező udvariasságról, munkafegyelemlől már annyit beszélünk. Hátha éppen ez készíti majd jobb belátásra az egyébként többnyire udvarias, de záróra-tájr zordonná váló, „sietős” pincéreket, kiszolgálókat.

Halmi Zsuzsa

Sztár — csak pestieknek

A Magyar Dohányipar új pipadohányát, a Sztárt a Mezőgazdasági Kiállításon hozták először forgalomba. A pipások azóta is keresik.

A Magyar Dohányipar gyártási osztályának tájékoztatása szerint ennek az oka, hogy még mindig nincs elegendő műanyagtasak a dohány csomagolásához.

A negyedik negyedére 80 mázsa Sztár pipadohány forgalomba hozását tervezik, s mert ez a mennyiség ugyanannyi, mint a Klubé, jó országos ellátást tudnak vele biztosítani. Ehhez naponta 2 ezer műanyagtasakra lenne szükség, októberben azonban öt nap alatt jött össze ez a

mennyiség. Miután az Albumin műanyagfeldolgozó gyár egyelőre csak napi 400-500 tasakot tud adni, a Dohányipar több szövetszektől is kért műanyagtasakot. Ennek eredményeként rövidesen napi 1500 csomag Sztárt gyártanak, s ezzel két héten belül megoldják a főváros ellátását. Ahhoz azonban, hogy az egész országban kapható legyen az új pipadohány, az Albumin gyár segítségére, a műanyagtasakok mennyiségének a növelésére van szükség.

Vajon miért nem lehet arányosabban elosztani a rendelkezésre álló készletet budapesti és vidéki pipázók között?

Kerékmánia

A Nagy Festő ült az asztalfőn. Keményszálú ősz haja alatt fiatalos barnálló napsütötte arca, világlótt borostyánszín szeme, szája egyenes piros vonal volt, a sok bronzbarnaság közepette.

Ót ünnepezték. Alkolásának, életművének elismeréseképpen monográfiát írtak, adtak ki róla és a terjedelmes kötet ott fektült a fehér asztal körül ülő vendégek előtt.

Mosolygós arcok néztek rá, nyájas szavak szálltak feléje, és a mélyen barázdált arc kemény vonásai meglágyultak a feléje irányuló szeretet, tisztelőt sugarainak melegétől.

Kétségtelenül ünnepi, emelkedett volt a hangulat.

Ekkor surrant be a terembe a díszszónok fia, mindenki kedvence, mindenki Lacikája.

Hogyan, miként sikerült az ünneplők közé furakodnia, azt hiszen sohasem derül ki, de csodákozni egy pillanatra sem csodálkoztam rajta, mert Laci fürgébb volt a mókusnál, csalafintább a rókanál és csintalanabb a kőtyökkutyánál.

Tehát ott volt.

A zavar legkisebb jele nélkül vizsgálta végig a hosszú asztal mellett ülő meghívottakat, kerek, kék szeme mindenkit számbavett, s aztán, hogy tekintete megakadt rajtam, meg is állapodott.

Igazi, őszinte, őnzetlen barátság fűzött össze bennünket.

Ahogy meglátott, már jött is felém.

Intett, hajoljak le hozzá, mert mondanivalója lesz.

— Van autóm! — súgta a fülemben.

— Nocsak! — hökkentem meg a kerékmánia legújabb fertőzésének hallatára.

— Bizony! — tett felkiáltójelet Laci a kijelentőmondat végére. — Sárge.

— És mekkora? — érdeklődtem a dolgok legfontosabbika után.

— Igazi... — rebegte Laci-Lackó, de olyan bizonytalanul, hogy éreztem, ő sem hiszi, amit mond.

— Mutasd az orrod! — hajtottam még lejjebb a felnöttek szőrorával, és megtanogattam azt a bársonyos bősre burkolt kis mogorót, amit Laci orr gyanánt viselt. — Puha! — állapítottam meg a zord tényt, ami ellen a hat éves autótulajdonosnak sem volt ereje tiltakozni. Törődemesen vallott:

— Ekkora — és két kis tenyerét egy férfiarasznyira tartotta egymástól.

— Az igen! — hajtottam meg a tisztelet zászlaját a tagadhatatlan tény előtt. Laci pedig — miután beinkasszálta az elismerést — tovább nyargalt.

A nagy Festő keselyűképe tetszett meg neki.

— Te ki vagy? — bökött a festő felé.

— Én... — lepődött meg az idős ember, azán elmosolyodott és szabályosan bemutatkozott. Meleg, feloldódott mosolyából látszott, hogy egyszeriben megszerette a kis rosszcsontot. Kedveskedni is akart neki, de nem volt nála, semmi, amivel megörvendeztethette volna a gyereket, hátrafordult hát az ablak felé és kímátot az utcára.

— Nézd csak, az az én autóm!

Egy szép, meggyzsin Opel Record vesztegelt a ház előtt.

Laci lábujjhegyre emelkedett és pipiskedve kikukkantott az utcára. Felmérte a helyzetet, visszafordult és olyan pillantást vetett a Nagy Festőre, mint ahogyan bogarászó gyík nézi a feje körül dongó darazsát, s csak ennyit szól:

— A tied?

— Igen — bölintott nyájasan a Nagy Festő.

Laci megegyeztet megnézte az autót, meg a festőt is, de aztán felkúporodott az ünnepezt férfiú ölcebe:

— Mutasd az orrod!

Bodris István